

Eind 19^e eeuw vindt een ware revolutie plaats: kunstlicht geeft de stad 's avonds een totaal ander aanzien. Een verlichte *skyline* en enorme lichtreclames op Broadway: *bright lights, big city*. New York-stad kan voortaan 24/7 dóór. Anno 2012 kent Manhattan een bloeiend nachtleven maar ook talloze conflicten over het ruimtegebruik.

'The City That Never Sleeps'

Het nachtleven van New York

De 'kolonisering' van de nacht vindt plaats na de introductie van de elektrische straatverlichting rond 1880. Een aantal jaren later zijn de eerste Europese en Amerikaanse steden ware bolwerken van licht. Ondanks de aanzienlijke kosten is *down-town* New York al gauw een oase van lichtpuntjes en worden de *avenues* in recordtempo voorzien van lantarenpalen. De intensiteit van de lichtreclames levert Broadway (*Geografie* september 2007) de bijnaam *Great White Way* op, terwijl slechts 5% van de Amerikaanse huishoudens op dat moment elektriciteit heeft. Armere en meer rurale gebieden blijven nog lange tijd onverlicht. Ook in de 21^e eeuw is de verlichting allerminst gelijk gespreid. In Amerikaanse steden staan de verkeersdrukke en relatief belangrijke stadsdelen in de schijnwerpers – hel verlichte gebouwen als iconen van de stad (*powerful space*) – terwijl andere delen en gebouwen letterlijk in de schaduw staan.

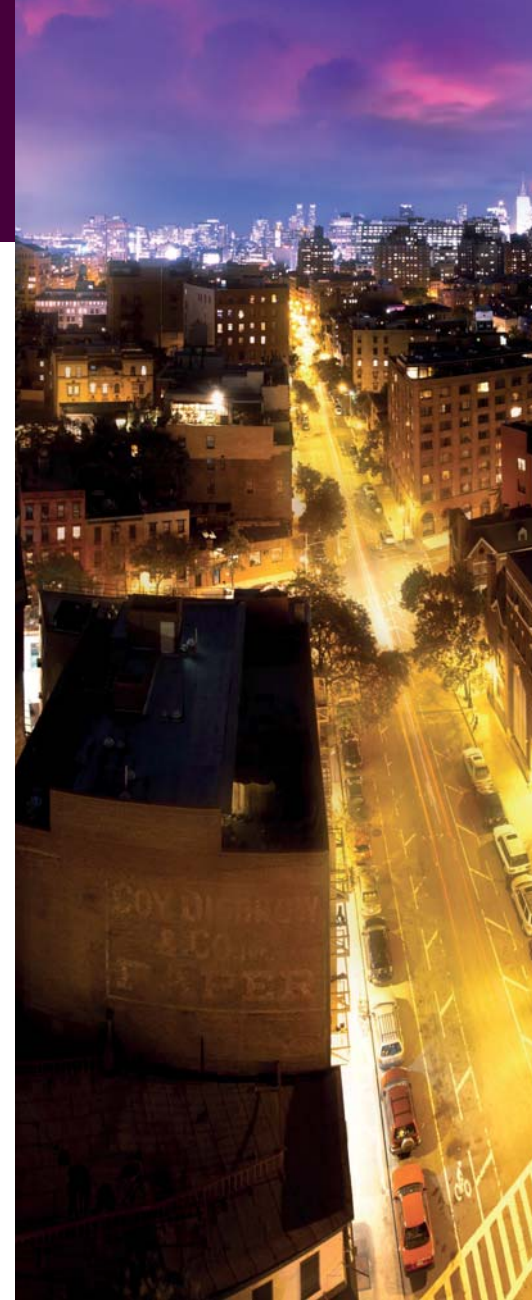
Lichtvoorzieningen zijn in New York vanaf het begin een private en commerciële aangelegenheid, en van groot belang in de stedelijke promotie. New York profileert zich in de jaren 20/30 graag als een moderne stad van het licht. Als de Franse architect Le Corbusier een bezoek brengt, ervaart hij nachtelijk New York als 'a Milky Way come down to Earth'.

Het kunstlicht opent een nieuwe stedelijke ruimte en beïnvloedt de ambiance en beleving van de nachtelijke tijdstippen. De angst de straat te betreden na het invallen van de duisternis slaat om in gretig gebruik. Verlichte etalages, verruiming van de winkelopeningstijden, horeca en entertainment maken de stad tot een 24 uurseconomie. Het stadslandschap transformeert in een *glittering multicoloured wonderland*. Ook de beeldende kunst, fotografie en literatuur vinden inspiratie in nachtelijk New York. De verbeelding is zowel positief: het nachtelijke tijdstip vol avontuur, romantiek en verlangen, als negatief: duistere, verlaten plekken en onzure vreemdelingen in de nacht.

Opkomst nachtleven

De de-industrialisering in de jaren 50 en 60 geeft het nachtleven in wijken als SoHo (South of Houston Street) en NoHo (North

Disco is in de jaren 70 een drijvende kracht achter de postindustriële economie van New York

of Houston Street) een enorme impuls. Verlaten industriecomplexen en opslagruimten worden gebruikt als oefen- en experimenteerruimte door *underground* kunstenaars en jazzmuzikanten, die daar wonen en werken. Illegaal maar veelal met instemming van de eigenaars die de ruimten vaak niet meer verhuurd krijgen. Het is in deze jaren dat artiesten en andere activisten het stadsbestuur overhalen de historische gietijzeren gebouwen te sparen van sloop en om te zetten in betaalbare woonwerkruimten. Het nachtleven is belangrijk voor de sociale cohesie in de verwaarloosde buurten en doet de waarde van de panden stijgen. Danceclubs komen overal op – niemand die er toezicht op houdt, de stad zit midden in een economische crisis. De *disco boom* in de jaren 70 is een van de motoren achter de postindustriële economie. In de marketing van het bloeiende nachtleven figureren niet alleen de theaters op Broadway en Times Square, en de chique restaurants met *live* muziek. Ook disco wordt gepromoot als iconisch voor de enorme

FOTO: CHRISTOPHER SCHOENBOHM/WANDERINGTHEWORLD

'I often wonder what New York was like back in the day when mobster families and gangs controlled certain areas of the city. [...] This view of the West Village was most certainly controlled by some gang back in the day, but today the only gangs that wander these streets are fashionable nightlife seekers', aldus fotograaf Christopher Schoenbohm.

Ook buiten Manhattan gaat het leven 24 uur per dag door. *Late Night Goodies*, *Papaya Dog* Stand in Greenwich Village.

muzikanten en bohemians daar hebben gecreëerd in leegstaande panden. Al in de vroege jaren 80 wordt deze leefstijl opgepikt en ontdekt door de *mainstream* markt, en de buurt wordt steeds aantrekkelijker als woonplaats voor yuppen en *Wallstreet workers*. Projectontwikkelaars zorgen voor een snelle gentrification. Het verscherpte toezicht op het nachtleven, en de exploderende vastgoedprijzen leiden tot de teloorgang van de authentieke muziek- en danceclubs in East Village. De oorspronkelijke clubs sluiten de deuren of verplaatsen de activiteiten noodgedwongen naar andere delen van de stad. Op de achtergelaten plekken ontstaat een nieuw consumptielandschap. Horecaondernemers zoeken aansluiting bij de nieuwe bewoners. Dit betekent in veel gevallen een verandering en opwaardering van de festiviteiten, en de voorzoningen richten zich op een ouder en rijkere publiek of op jonge stedelingen. Nieuwe nachtclubs, *lounge bars*, chique wijnproeverijen en toprestaurants moeten de nieuwe consumenten verleiden. Bestaande bars, cafés en disco's worden obstakels, geven overlast en remmen de waardeestijging van het onroerend goed. De horeca probeert zich te ontdoen van het negatieve imago.

diversiteit en de culturele voorhoede van New York. In 1978, tijdens de Disco Week, benadrukt burgemeester Ed Koch dat disco symbool staat voor een 'harmonieuze en tolerante stedelijke samenleving ten aanzien van alle geloofsovertuigingen en rassen'.

Lokale subsidies, bedoeld om onbemiddelde kunstenaars in deze wijken te verankeren, leiden uiteindelijk tot een enorme stijging van de vastgoedprijzen. De kunstenaars moeten noodgedwongen vertrekken en er is steeds minder ruimte voor experiment. Ook het nachtleven en de uitgaansvoorzieningen staan onder druk. Steeds vaker klagen de nieuwe bewoners en ondernemers over lawaai, drugs en toenemende drukte. Door de *gentrification* (*Geografie* oktober 2007) en de stijgende huurprijzen klinkt de roep om overheidsregulering steeds sterker.

Gentrification

Ook de gentrification van het aangrenzende East Village (dan nog Lower East Side) draait expliciet om de alternatieve sfeer die punk-

FOTO: CHRISTOPHER SCHOENBOHM/WANDERINGTHEWORLD

De uitgaanssector in NY genereert 9 miljard dollar aan inkomsten per jaar en 95.000 banen

Relaties met de *hiphop*- en *reggaescene*, die vaak worden geassocieerd met gewelddadige conflicten en overlast, worden geweerd. En zo leidt de gentrificatie van het nachtleven uiteindelijk tot 'subculturele uitsluiting'.

Veel naburige wijken volgen eenzelfde patroon. De conflicten en publieke verontwaardiging over het nachtleven nemen toe. Illustratief zijn de talloze bewonerspetities aan de State Liquor Authority (SLA), waardoor veel etablissementen hun dranklicentie verliezen.

Het neoliberale beleid van burgemeester Rudy Giuliani (1994-2001) zorgt voor een snelle uitbreiding van de gentrificatie naar

wijken als Clinton, Manhattan Valley in de Upper West Side, West-Chelsea en Williamsburg. Inspecties, vaak op vrijdag- en zaterdagavond, verstoren de piekmomenten van horecavoorzieningen, en vooral *dance clubs* worden hard aangepakt. Giuliani's boodschap is duidelijk: 'Be good neighbors [...]. Make proper investments in your establishments. Hire security. Check ages. Respect people's property [...]'

In de late jaren 90 mobiliseren ondernemers uit het nachtleven zich in de New York Nightlife Association (NYNA). Zij proberen een verdergaande overheidsregulering tegen te gaan en een 'goede buurbeleid' onder de eigen geleerden te promoten om het vertrouwen van de bewoners te winnen. Daarnaast publiceren ze cijfers over de bijdrage van het nachtleven aan de stedelijke economie.

Economisch belang

Forbes Magazine concludeert in 2004 dat er 'niks mis is met het uitgaansleven van New

York'. En inderdaad, miljoenen mensen bezoeken uitgaansgelegenheden zonder problemen en geven er jaarlijks veel geld uit. Dit genereert meer dan 9 miljard dollar aan inkomsten per jaar en 95.000 banen. Ook de Amerikaanse geografie Elizabeth Currid benadrukt in *The Warhol Economy* (2007) vooral de economische waarde van hippe clubs in New York City. In bars en lounges ontmoeten *Young Urban Professionals*, veelal werkzaam in mode, reclame en design, elkaar. Ze wisselen niet alleen nieuwtjes en informatie uit; hier ontstaan ook nieuwe projecten en banen. Het nachtleven draagt zo bij aan de ontwikkeling van de creatieve stedelijke economie, aldus Currid. Daarmee treedt ze in de voetsporen van haar leermeester, Richard Florida. Een bruisend nachtleven is niet alleen goed voor het imago van de stad, maar ook voor de stedelijke economie.

Er is momenteel een hernieuwde tendens te zien in de promotie van de stedelijke nacht. Theaters, restaurants, cafés en clubs zijn een steeds belangrijker onderdeel van de internationale concurrentiestrijd tussen steden. Maar om de consumptiegerichte *night-time economy* tot een succes te maken, moeten de schaduwkanten worden bedwongen. Niet alleen criminaliteit en overlast, maar ook gevoelens van onveiligheid moeten uitgebannen worden, zo is de gedachte. Net als veel andere Europese en Amerikaanse steden zet New York in op regulering, toezicht en repressie.

Burgemeester Mike Bloomberg heeft sinds zijn aantreden in 2002 een nieuw pakket regels voor het nachtleven geïntroduceerd. Dit betekent onder andere een rookverbod in voorzieningen, een verhoging van de minimumleeftijd in clubs van 16 naar 18 jaar, een strikt deurbeleid en een strengere

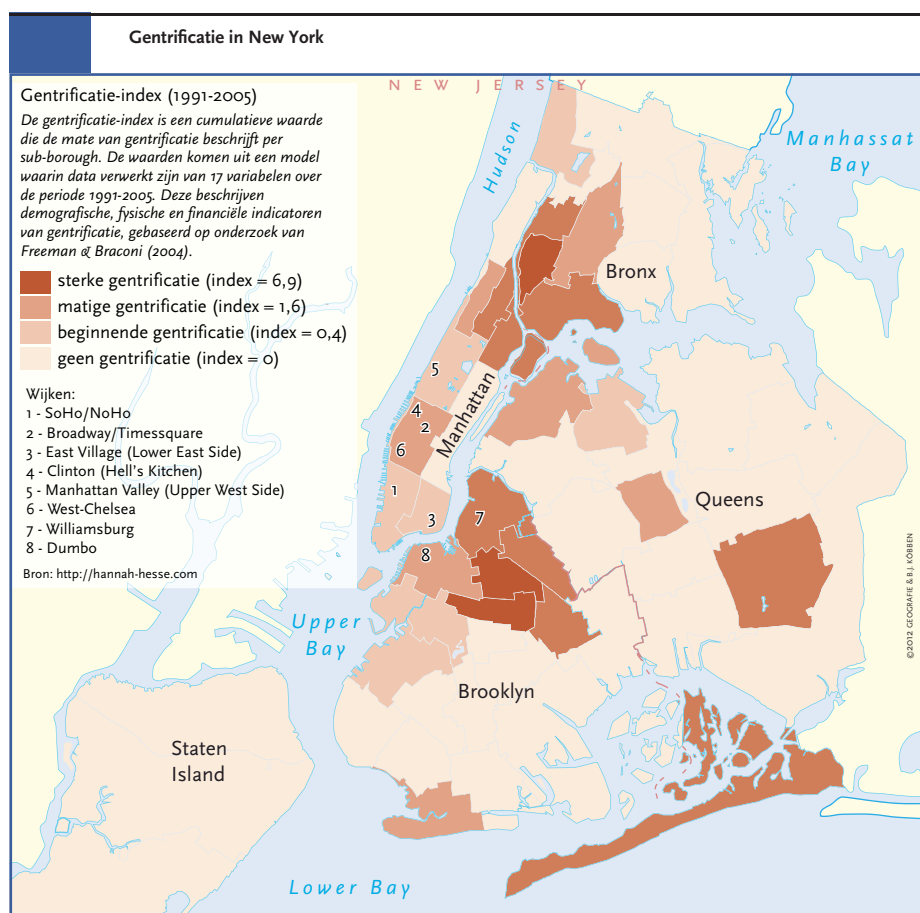

FOTO: ADRIAN MILLES

controle van identiteitsbewijzen, bijvoorbeeld door de inzet van scanners in de horeca. Naar aanleiding van een moordzaak waarbij een uitsmijter werd veroordeeld, is in 2006 een wet aangenomen met strengere voorwaarden voor het verlenen van een portiersvergunning, een verplicht antecedentenonderzoek en hogere opleidingseisen voor uitsmijters.

Ondertussen gaat de gentrificatie van het nachtleven door, nu in Dumbo, Williamsburg en Brooklyn, bekend vanwege het alternatieve clubcircuit, een bloeiend uitgaansleven en de aanwezigheid van kunstenaars die ooit uit Manhattan vertrokken (*Geografie* januari 2008 en 2012).

Ondergronds nachtleven

Een uitbater in Dumbo vertelt dat kunstenaars en clubeigenaren naar Berlijn vertrekken, waar meer ruimte lijkt te zijn voor alternatieve activiteiten.

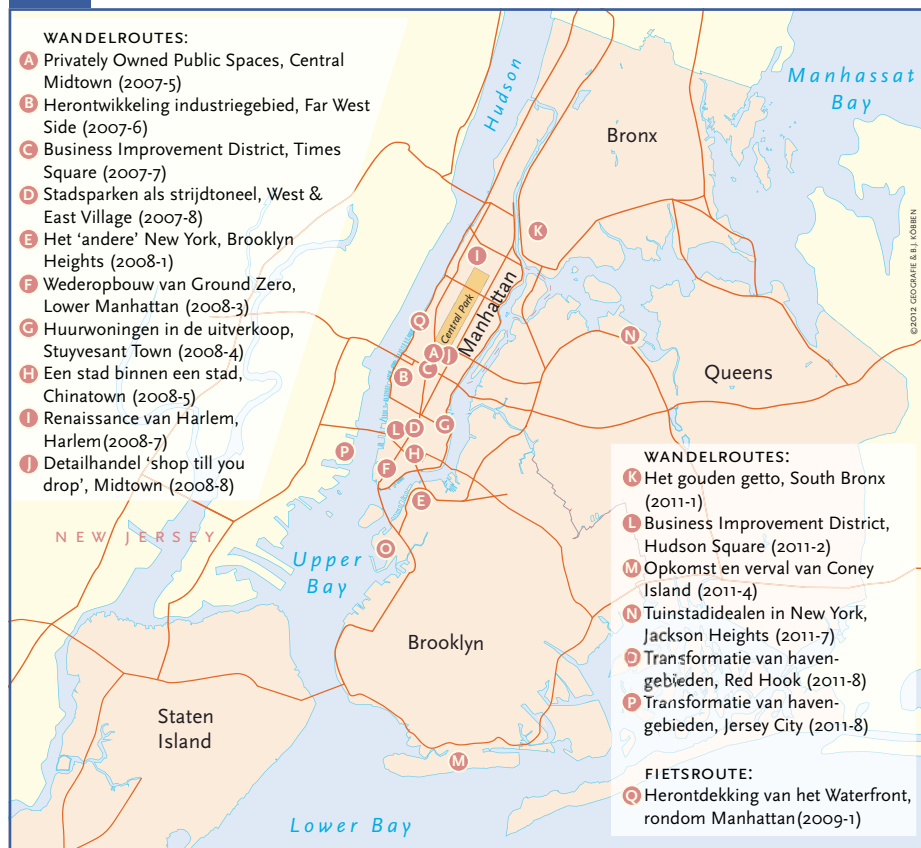
Freek Staps beschrijft in het *NRC Handelsblad* dat het hippe New Yorkse nachtleven zich tegenwoordig afspeelt op geheime locaties, achterin bars en sushirestaurants of in de kelders van Chinatown, waarvan zo min mogelijk mensen het exacte adres kennen. Waar vanaf de straat niets te zien is, geen naam bordje op de deur. Er zijn veel verklaringen voor te geven, maar één daarvan lijkt in ieder geval de groeiende afkeer van de ver-

commercialisering te zijn. New Yorkers willen meer kleinschaligheid en huiselijkheid. Horecaondernemers vertellen dat bezoekers even willen 'ontsnappen' aan de stad waar iedereen al is. En op dit moment kent nog niet iedereen deze nieuwe plekken. •

Bronnen

- Audience Research & Analysis, 2004. *The \$9 Billion Economic Impact of the Nightlife Industry on New York City: A Study of Spending by Bar/Lounges and Clubs/Music Venues and their Attendees*. Brooklyn (prepared for the New York Nightlife Association).
- Currid, E. 2007. *The Warhol Economy: How Fashion, Art and Music Drive New York City*. University Press, Princeton.
- Hae, L. 2011. Dilemmas of the Nightlife Fix; Post-industrialisation and the Gentrification of Nightlife in New York City. *Urban Studies* 48(16): 3449-3465.
- Jakle, J.A. 2001. *City Lights; Illuminating the American Night*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Melbin, M. 1987. *Night as Frontier; Colonizing the World After Dark*. Free Press, New York.
- Sharpe, W.C. 2008. *New York Nocturne: the City After Dark in Literature, Painting and Photography*. University Press, Princeton.
- Staps, F. 2010. In het geheim bijzonder zijn. *NRC Handelsblad*, 7 juni 2010.
- *Tijdschrift Stedebouw & Ruimtelijk Ordening* (2007/5), themanummer over de stedelijke nacht.
- www.droomplekken.nl/nieuws/stephen-wilkes-dagen-nacht-in-een-foto.html

Wandel- en fietsroutes in Geografie

The End

In *Geografie* van mei 2007 t/m januari 2009 publiceerden we een reeks artikelen over recente transformaties en nieuwe stedelijke projecten in New York. Inspiratiebron waren de stadsgeografische excursies vanuit Stadsgeografie, Universiteit Utrecht. In januari 2011 volgde een nieuwe serie, telkens voorzien van een stadswandeling. Nu is het 'time to say goodbye', al sluiten we niet uit dat we ooit nog een mooi verhaal over New York schrijven. Dank aan de lezers én reizigers die met de stadswandeling in de hand New York hebben (her)ontdekt.